

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.20 (3380) ●

● ЧАЦВЕР, 29 МАЯ, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Песні ўсюды да месца
Беларусы Самары выступалі на вялікай выставе ў цэнтры горада, ускладвалі кветкі да Вечнага агню і правялі Дзень беларускай культуры **Стар. 2**

Гасцінны востраў дружбы
У Гродне ў дзясяты раз ладзіцца Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур **Стар. 2**

На таленты багатыя
Беларусы Алтайскага краю ўдзельнічалі ў імпрэзах Ночы музеяў у Барнауле **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Тут сустракаюцца родныя людзі

Беларускі дом у латвійскім Даўгаўпілсе адсвяткаваў 15-годдзе

Наш Цэнтр беларускай культуры — бадай, адзіны ў Латвіі Беларускі дом, дзе гучыць беларуская мова, дзейнічае 6 творчых самадзейных калектываў. Нядаўна мы адзначалі яго 15-годдзе. Варта нагадаць, што 12 красавіка 1999 года ў Рэгістр прадпрыемстваў Латвіі была ўнесена новая юрыдычная структура: бюджэтная ўстанова Даўгаўпілскай гарадской думы “Цэнтр беларускай культуры”. Сёлета ўвесь красавік у Беларускім доме, як мы яго называем, праходзіў пад знакам юбілею, які завяршыўся вялікім канцэртам у Палацы культуры. З днём нараджэння Беларускі дом віншавалі кіраўніцтва гарадской думы і ўпраўлення культуры, прадстаўнікі дыпкорпуса Беларусі і Расіі, беларускіх суполак Латвіі ды Літвы, а таксама актывісты нацыянальных суполак Даўгаўпілса, шматлікія гледачы, прыхільнікі беларускай культуры.

Своеасабліваю справаздачу перад гледачамі трымалі шэсць творчых гуртоў, якія дзейнічаюць на базе ЦБК. Гэта ансамбль народнай беларускай песні “Купалінка”, тэатральная студыя “Паўлінка”, танцавальны ансамбль “Лянок”, вакальнае трыа “Ластаўкі”, ансамбль акардэаністаў “Квітнеючы май” ды ансамбль сеньёраў “Спадчына”. Віншуючы калектыв Цэнтру беларускай культуры са святам, першы намеснік старшыні гарадской думы Яніс Дукшынскіс адзначыў цесную су-

На святочным канцэрте выступаюць трыа “Ластаўкі” і ансамбль “Лянок”

вязь Даўгаўпілса з Беларуссю: побач мяжа, каля 8 тысяч насельніцтва горада — беларусы, чатыры беларускія гарады-пабрацімы... “Беларусам уласцівыя, мне здаецца, адкрытасць характару, шырокая душа і гасціннасць, — казаў спадар Яніс. —

І гэтыя якасці беларусы з’ядналі ды развілі ў нашым Цэнтры беларускай культуры. Праведзена вялікая праца, а наперадзе яшчэ шмат прыгожых святаў і праектаў”. Ганаровымі граматамі гарадскога самакіравання за захаванне і пашырэнне беларускай

нацыянальнай культуры і традыцый былі ўшанаваны калектывы ЦБК пад кіраўніцтвам Жанны Раманоўскай, метадыст Жанна Бяляўская, арганізатар імпрэз Галіна Сантоцкая.

Пасол Беларусі ў Літве Марына Даўгаполава заступіла на пасаду ў канцы мінулага года і ўпершыню прыехала ў Даўгаўпілс. У віншавальнай прамове яна падзякавала гарадскім уладам за падтрымку дыяспары ў Даўгаўпілсе і Цэнтру беларускай культуры: “Беларускі дом збірае, аб’ядноўвае людзей і дапамагае ім захоўваць свае беларускія традыцыі, карані, і дзякуючы таму аблічча Даўгаўпілса робіцца больш яркім, маляўнічым і шматнацыянальным, а культура горада — больш багатай і цікавай”.

Генеральны консул Беларусі ў Даўгаўпілсе Віктар Гейсік уручыў падзячныя граматы калектыву ЦБК і кіраўніку тэатральнай студыі “Паўлінка” Галіне Сантоцкай. Генеральны консул Расіі ў Даўгаўпілсе Алег Рыбакоў казаў пра адзінства славянскіх народаў, і хораша тое засведчыў гурт “Песняры”, праспяваюшы песню “Волагда”.

“Цэнтр беларускай культуры сёння — гэта велізарная колькасць імпрэзаў, культурна-асветніцкая дзейнасць, уменне сябраваць, любіць, смяяцца і плакаць разам”, — віншавала сяброў кіраўнік упраўлення культуры Элеанора Кляшчынская. → **Стар. 4**

ВЕСТКІ

Збірайцеся на фестываль!

Беларусы розных краін будуць удзельнічаць у вялікім фэсце, які пройдзе ў Мінску

У рэдакцыйнай пошце было нямала пытанняў наконт таго, ці пройдзе сёлета Другі фестываль мастацтваў беларусаў свету, дзе і калі. На нядаўняй прэс-канферэнцыі дырэктар Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур Міхаіл Рыбакоў паведаміў: фестывалю — быць! Ён пройдзе ў верасні пад час свята Дня горада ў Мінску. Раней разглядалася і магчымасць правесці яго пад час святкаванняў Дня Незалежнасці.

“Ідэя Фэсту мастацтваў беларусаў свету арганічна вырасла з Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур, які пройдзе ў Гродне на пачатку чэрвеня ў дзясяты раз, — казаў Міхаіл Рыбакоў. — Прадстаўнікі дыяспары імкнуцца набыць досвед правядзення падобных форумаў. І з падачы актывістаў беларускіх суполак замежжа падобныя імпрэзы спрабуюць ладзіць у іншых краінах”.

Форум, які сустрэне гасцей у Мінску, — гэта і шырокая прэзентацыя дзясятгаддзя Беларусі, найперш у галіне мастацкай творчасці, падтрымка праектаў суайчыннікаў, якія жывуць у розных краінах. Дзякуючы такім сустрэчам наладжваюцца кантакты з імі, а калі ў тым ёсць патрэба, то дзяржорганы, грамадскія суполкі, мастацкія гурты, асобныя дзеячы культуры і мастацтваў Беларусі аказваюць суайчыннікам пасільную дапамогу і падтрымку.

Фестываль мастацтваў беларусаў свету ў 2011-м сабраў прадстаўнікоў дыяспары з Азербайджана, Арменіі, ЗША, Казахстана, Кыргызстана, Латвіі, Літвы, Малдовы, Нідэрландаў, Польшчы, Расіі ды Украіны.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

“Слова...” было з Турава?

Даследчык літаратуры з Брэста Генадзь Праневіч прыводзіць шэраг аргументаў на карысць таго, што аўтарам знакамітага “Слова аб палку Ігаравым” мог быць Кірыла Тураўскі

Генадзь Праневіч — былы выкладчык Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта, вучань вядомага вучонага і пісьменніка Алега Лойкі. У інтэрнэце, чытаючы матэрыялы да Дня славянскага пісьменства і культуры, я адшукаў навуковы артыкул Генадзя Мікалаевіча па праблеме аўтарства помніка пісьменства. Як вядома, амаль двухсотгадовыя спра-

бы разгадаць, хто ж аўтар “Слова”, спараджаюць пакуль толькі гіпотэзы. Версій нямала. Ды не сучасна проста “прымерваць” кандыдатаў на аўтарства. “Цяпер вучоныя схіляюцца да мадэлюючага падыходу, які заснаваны на тых уяўленнях пра аўтара, што вынікаюць са зместу і мастацкіх асаблівасцяў “Слова...” — удакладняе Генадзь Праневіч. — Прыкладам, Дзмітрый Ліхачоў выказаў меркаванне: аўтар тэкста “мог быць асобай, блізкай да Ігара Святаславіча альбо Святаслава Кіеўскага, дружыннікам, кіяўлянінам ці чарнігаўцам, несумненна кніжна адукаваным чалавекам, які наўрад ці належаў да эксплуатае-

мых слаёў насельніцтва, аднак у сваіх палітычных поглядах ён не быў ні “прыдворным”, ні дружыннікам, ні абаронцам мясцовых інтарэсаў, ні ідэолагам князёў, баяр альбо духавенства. Ён займаў сваю незалежную патрыятычную пазіцыю”.

Маскоўскі вучоны-кібернетык Барыс Зотаў браў да ўвагі найперш якасныя характарыстыкі асобы, асаблівасці таленту, мастацкага стылю і метаду аўтара — і распрацаваў гіпотэзу аб прыналежнасці твора пярэдняй нашай земляка, знакамітага пісьменніка і красамоўцы старажытнай Русі Кірылы Тураўскага. Пра тое, дарэчы, быў тэкст “Хто ён — аўтар

“Слова пра паход Ігаравы”? у 6-м нумары часопіса “Беларуская мова і літаратура ў школе” за 1990 год (цяпер часопіс “Роднае слова”. — Рэд.). Генадзь Праневіч лічыць, што гіпотэзу варта ўважліва правяраць і далей распрацоўваць ды робіць свой унёсак у гэтую справу.

Найперш ён нагадвае: ужо навукова абгрунтавана больш позняя, чым лічылася раней, дата смерці тураўляніна: 1188—1190 гады. Пэўна, святы перажыў храналагічныя межы Ігаравы паходу на полаўцаў (1185 год). Само ж Слова, верагодней за ўсё, было створана ў 1187 годзе.

Звяртае ўвагу брэсцкі даследчык

і на тое, што Тураў ды прадстаўнікі яго феадальнай і духоўнай эліты маглі быць спадкаемцамі так званай “Баянавай зямлі” ў Кіеве. У ліку тых асоб, магчыма, і мяркуемы бацька Кірылы Тураўскага — пасадак Жыраслаў Іванкавіч (Яванкавіч), ды і сам тураўскі Златавусны.

Спецыялістам вядомая гісторыя куплі вялікай кнігіні Марыяй Мсціслаўнай “всей земли Бояновой”. Падрабязны і аб’ёмны графічны запіс аб той здзелцы зроблены на сцяне Сафійскага сабора, відаць, неўзабаве пасля смерці яе мужа, вялікага князя Усевалада Алегавіча (1146 год). → **Стар. 3**

Пасля канцэрта ў Доме ветэранаў: і артысты беларускай суполкі, і гледачы атрымалі “зарад пазітыву”

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Песні ўсюды да месца

Беларусы Самары выступалі на вялікай выставе ў цэнтры горада, ускладвалі кветкі да Вечнага агню і правялі Дзень беларускай культуры

На выставе ў Самары былі трактары, аўтамабілі, аўтобусы беларускай вытворчасці, а таксама беларускае мастацтва. У горадзе ладзілася 6-я Міжрэгіянальная спецвыстава “КомАвтоТранс-2014”. На галоўнай гарадской плошчы стаялі лепшыя сусветныя ўзоры спецтэхнікі і пасажырскага транспарту. Удзельнічала больш за 50 кампаній, у тым ліку і беларускія брэндзі МАЗ і МТЗ. Навінкі будаўнічай, камунальнай, дарожнай і складскай тэхнікі, грузавога і пасажырскага транспарту — чаго там толькі ні было!

На стэндзе дылерскага цэнтры “БеларусБ” — а гэта цэлая група кампаній — мы пабачылі і грузавыя аўтамабілі, пасажырскаю і

спецтэхніку беларускіх вытворцаў. На выставе-аўтасалоне былі як дзелавыя сустрэчы, так і забаўляльная праграма. І вакальны гурт “Каданс” Самарскай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў “Руска-Беларускае Братэрства 2000” запрасілі паўдзельнічаць. Канцэртны блок ля стэнды ДЦ “БеларусБ” гурт пачаў з народнай песні “З-пад шэрага камушыка”. Лірычная, з беларускім каларытам, песня стала візітнай карткай гурта. Потым былі рускія народныя песні “Залаты кірмаш” і “Кадрыля” — і зноў беларускія “Бульбачка” ды “Сэрца Беларусі”. Завяршалі праграму “Я люблю цябе, Расія!” і песня-прысвячэнне Самарскай губерні. Госьці выставы былі ў захапленні. Прафесіяналізм, шчырасць выканання, цудоўныя галасы вакалістак “Каданса” нікога не пакідаюць абыякавым.

Не менш ярка і заўзята выступілі

малыя беларускія салісткі: Паліна Мешчаракова танцавала, а Крысціна Сухачэўская спявала. Выступалі з сольнымі вакальнымі нумарамі таксама Кацярына Міхайлава, Юлія Сакалова, Алеся Карпаніна, Аліна Жаваева, дзве Марыны: Валынцава і Кірылава. Публіку парадавала і выступленне вакальнага трыа “Очараванне”, мастацкі кіраўнік яго Іна Сухачэўская. Воклічамі “Малайцы!” і “Брава!” прымалі кожны нумар гледачы.

Свята Першамаю беларусы Самары сустракалі ў святочных калонах, 5 мая нашы гурты ўдзельнічалі ў шматнацыянальнай канцэртнай праграме ў Доме дружбы Самарскай вобласці. Напярэдадні Дня Перамогі на плошчы Славы ўскладалі кветкі да Вечнага агню. А ў сярэдзіне мая ў Палацы ветэранаў наша суполка праводзіла Дзень беларускай культуры да 70-годдзя вызвалення

Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Мы выступалі перад ветэранамі і запэўнілі іх: будзем памятаць, зберагаць, нашчадкам перадаваць святую праўду пра Вялікую Айчынную вайну. З цёплым словам да ветэранаў звярнуўся і кіраўнік рэгіянальнага аддзялення ДТСААФ Расіі генерал-маёр, этнічны беларус Васіль Плаўчанка.

Беларускія гурты падарылі ветэранам, працаўнікам тылу цікавую канцэртную праграму. Сярод песень былі і “Кацюша”, і “Смулянка”, якія дружна падпявала зала. “Нашы дзяўчаты пасля выступу атрымалі шмат слоў удзячнасці, вялікі зарад пазітыву, — кажа мастацкі кіраўнік “Каданса” Алена Дзмітрыева. — Маём запрашэнне і надалей выступаць у Палацы ветэранаў. Абавязкова ім скарыстаемся!”

Юлія Цяплянская, актывістка суполкі “Руска-Беларускае Братэрства 2000”

СУПОЛЬНАСЦЬ

Гасцінны востраў дружбы

У Гродне ў дзясяты раз ладзіцца Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур

Кацярына Мядзведская

Сафія Антоненка, кіраўніца беларускага зямляцтва на Алтаі, даслала ў рэдакцыю пісьмо, у якім дзельца прыемнай навіной: хутка яна будзе ў Беларусі. Прыедзе ў Гродна на X Фестываль нацыянальных культур. Збіраецца туды і намеснік старшыні Асамблеі народаў Расіі, старшыня суполкі “Беларусы Масквы” Сяргей Кандыбовіч. Будуць дэлегацыі суайчыннікаў з Польшчы, краін Прыбалтыкі.

Практыка запрашэння беларусаў замежжа на самы, бадай, яскравы міжэтнічны фэст Беларусі з’явілася нядаўна: у 2012-м прыязджалі госці з Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы, Латвіі, Эстоніі, з далёкага замежжа. “Беларусы з іншых краін — частка нашага народа, — казаў на прэс-канферэнцыі, прысвечанай фэсту, дырэктар Рэспубліканскага цэнтры нацыянальных культур Міхаіл Рыбакоў. — Тут яны знамяцца з прадстаўнікамі розных этнасаў, пачынаюць дружыць, запрашаюць сяброў да сябе. Гэта і ёсць: народная дыпламатыя. Так мацуюцца сувязі паміж народамі”. Да таго ж актывісты дыяспары назапашваюць досвед пра-

вядзення такіх імпрэз, каб у краінах пражывання годна прадстаўляць беларускую культуру.

Хоць фэст у Гродне і лічыцца шматнацыянальным, беларускі падворац зноў стане найвялікшым, а на зонах вакол яго будуць працаваць народныя майстры, выступаць артысты, пройдуць конкурсы і забавы. Усяго ж сёлета ў планах 22 нацыянальных падворкі. У кожным “двары”-краіне будзе раскрывацца ўся разнастайнасць той ці іншай культуры. Сярод 900 удзельнікаў будуць як пастаянныя калектывы рускіх, украінскіх, яўрэйскіх, армянскіх, азербайджанскіх ды іншых суполак, так і прадстаўнікі Шры-Ланкі, Індыі, Венесуэлы. Усяго ж будзе прадстаўлена культура і традыцыі 35 нацыянальнасцяў. І сярод этнападворкаў уладкуецца, нібы востраў дружбы, інтэрнацыянальны гарадок. У ім адметны каларыт і ўтульнасць будыцтва ствараць гурт “Барысаўскае шматгалоссе”, у якім спяваюць, граюць, танцуюць прадстаўнікі 14 нацыянальнасцяў, і гурт інтэрнацыянальнай дружбы РЦНК “Згода”.

Гасцей форуму чакае шмат сюрпрызаў. Пра тое казаў мастацкі

кіраўнік, член аргкамітэта, член рэспубліканскага журы фэсту Пётр Гуд. Упершыню падвядуць вынікі конкурсу сярод журналістаў і СМІ на лепшае асвятленне міжнацыянальных і міжканфесійных адносін, міжнароднага дыялогу Беларусі і супрацоўніцтва з суайчыннікамі замежжа. Пройдзе шоу-прэзентацыя нацыянальнага строю “Прыгажуня фестывалю”, у праграме якога — аповед пра асаблівасці нацыянальнага касцюма, а затым творчыя нумары ў выкананні гуртоў дыяспар. У планах — закладка Алеі дружбы, усталяванне памятнага знака на месцы Кафедральнага храма Вітаўта. Госці пабываюць на рок-канцэрце артыстаў этнааб’яднанняў, свяце нацыянальнага тэатральнага мастацтва. Упершыню ўшануюць першых арганізатараў форуму, адзначаць 20-годдзе стварэння Рэспубліканскага цэнтры нацыянальных культур Беларусі.

У дні фэсту выступіць Іскуі Абалян, Іван Буслаў, Гюнеш, з запрошаных гасцей — Леў Лешчанка, расійская група “Вінтаж”, украінская “Цік” ды іншыя. Магчыма, на наступным фэсце сярод выканаўцаў будуць і знакамтыя беларусы за-

На фестывалі ў Гродне добра ўсім

межжа. А такіх, як вядома, няма. Без сумнення, упрыгожылі б фэст, напрыклад, оперная спявачка, малдаванка з беларускімі каранямі Маргарыта Івануш, народны артыст Украіны з Кіева спявак Мікола Коваль (ураджэнец Століншчыны), пецяярбургская спявачка Наталія Удалова (родам з Оршы), кампазітар-беларуска са ЗША Ала Барзова, ды і вядомы гурт “Бі-2”...

Пакуль жа беларусы замежжа едуць у Гродна ў якасці гасцей, што таксама нядрэнна. Бо дзе ж, як не на

ВЕСТКІ

“У белым доме ля сінняй бухты...”

Напрыканцы мая — Дзень памяці Максіма Багдановіча

Як вядома, у студзені 1917-га хворы на сухоты Максім паехаў лячыцца з Беларусі ў Крым. Аднак 25 мая паэта не стала. “У краіне светлай, дзе я ўміраю, / У белым доме ля сінняй бухты, / Я не самотны, я кнігу маю / З друкарні пана Марціна Кухты” — апошнія радкі паэта, пахаванага на могілках у Ялце. Над магілай устаноўлены ягоны бюст: работа скульптараў Льва і Сяргея Гумілеўскіх. Пра месца спачыну класіка беларускай літаратуры клапаціцца суайчыннікі з Крыма, прыходзяць аддаць даніну павагі паэту і госці горада. Досвед Максіма Багдановіча карысны для тых, хто жыве ўдалечыні ад Айчыны. Ён засведчыў: трэба ведаць родную мову, культуру, мацаваць з ёй духоўную павязь — і гэта ўзвышае душу, дае сілы ў жыцці

Пра класіка, яго творчасць выйшла энцыклапедыя “Максім Багдановіч”, якую стварыў Мікола Трус. У рэдакцыі часопіса “Малодосць” палічылі: вобраз паэта-юнака, што застаецца ў свядомасці са школы, узнеслі і герайчны, але шаблонна-нежывы. Таму пяты нумар выдання — гэта спроба паглядзець на асобу з розных бакоў, паглыбіцца ў прыгожую, хоць і супярэчлівую, гісторыю сапраўднага Максіма. На старонках часопіса — аповед пра знаходкі супрацоўнікаў мінскага Музея Максіма Багдановіча, паддзена гутарка з акцёрам, які іграў паэта на сцэне. Мастацкія творы, навуковыя артыкулы і прызнанне ў каханні класіку ёсць у 5-м нумары.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

“Слова...” было з Турава?

Тады княгіня вырашыла набыць у Кіеве ўчастак для пабудовы царквы, якая магла б служыць і родавай усыпальняй. Тэкст графіці адкрылі рэстаўратары ў Кіеўскай Сафіі. Генадзь Праневіч, прыводзячы яго, выказвае меркаванне: згаданы ў графіці Баян быў не толькі рэальнай гістарычнай асобай, але і, верагодна, “вешчым” Баянам, пра якога згадвае аўтар “Слова аб палку Ігаравым”. “Прынцыпова важнае для нас тое, што сярод усіх 12 сведкаў... першым названа імя Якіма Дамілы, з якім даследчыкі досыць упэўнена атаясамліваюць епіскапа Тураўскага — Іакіма, — звяртае ўвагу вучоны. Зварот аўтара “Слова” да традыцый і творчай спадчыны яго славу тага папярэдніка Баяна ў кантэксце скразных родавых повязяў Кірылы Тураўскага і гістарычнага Баяна, якія вынікаюць з аналізу графіці, Генадзь Праневіч лічыць важным аргументам на карысць аўтарства Кірылы Тураўскага.

Трэці аргумент за гэта грунтуецца на тым, што аўтар “Слова” — асоба духоўнага звання, глыбока дасведчаная ў хрысціянскім веравучэнні ды прынцыпах храмавага дойлідства. Бо, кампануючы часткі твора ў адзінае цэлае, аўтар іх дасведчана выкарыстоўваў. Па структуры знакі твора нагадвае план шматкупальнага саборнага храма з яго асноўнымі традыцыйнымі часткамі. У навуковым тэксце Генадзь Праневіч грунтоўна развівае тэзіс. У прыватнасці, піша, што 13 купалам кіеўскай Сафіі ў “Слове аб палку Ігаравым” дакладна адпавядае “залатое слова” вялікага кіеўскага князя Святаслава, звернутае да 12 удзельных князёў, што ў суме дае лічбу 13. Постаць Святаслава суадносна з самым вялікім і высокім купалам Сафіі, які сімвалізуе веліч і былое іерархічнае адзінства ўсёй Рускай зямлі. Што знайшло яскравае ўвасабленне і ў апошнім безасабова-абагульненым закліку вялікага князя да нашчадкаў Яраслава Мудрага і Усяслава Чарадзея спыніць міжусобную варажнечу.

Як жа гэта ўсё, так і хочацца ўсклікнуць, актуальна сёння для Украіны!..

І, нарэшце, Генадзь Праневіч акцэнтуюе ўвагу на тым, што Кірыла Тураўскі, перакананы хрысціянін, у творчасці сваёй выкарыстоўваў традыцый народна-язычніцкага светаадчування, абапіраецца на матывы, прыёмы, вобразы фальклорна-міфалагічнага паходжання. Тэксты ёсць у інтэрнэце — аналізуйце. І можна гаварыць, заключае даследчык, аб падабенстве, нават тоеснасці такога мастацкага метаду ў дачыненні да “Слова аб палку Ігаравым”. “Праўда, на гэты конт існуюць і цалкам супрацьлеглыя меркаванні, — звяртае ўвагу Г. Праневіч. — Напрыклад, аўтар цікавай працы “Кірыл, епіскап Тураўскі” А. Мельнікаў катэгарычна “выказваўся супраць таго, каб прыпісваць свяціцелю аўтарства прасякнутага язычніцкімі матывамі “Слова аб палку Ігаравым”, далёкага рускаму Залатаву паводле тэматыкі, стылю і, галоўнае, самога духу; мы не можам пагадзіцца, што свяціцель Кірыл, вядомы царкоўны настаўнік і змагар з перажыткамі паганства, мог на схіле дзеён напісаць гэтую прасякнутую язычніцкімі пафасам паэму

(прыналежнасць якой да XVIII ст., дарэчы, здаецца, найбольш верагоднай)”. З такім меркаваннем Генадзь Праневіч не згодны. Ён лічыць: ніяк не выпадае рабіць з геніяльнага паэта, грамадскага дзеяча, чалавека шырокіх разумовых і духоўных гарызонтаў, якім быў Кірыла Тураўскі, вузкага царкоўнага дагматыка, адмаўляць у палёце таму, хто быў народжаны для палёту і бясконцага пошуку. Не адмовіш і ўплываў на яго творчасць як класічнай антычнай, так і народнай фальклорна-язычніцкай эстэтыкі.

Не згодзен вучоны і з трактоўкай “Слова аб палку Ігаравым” як твора, “прасякнутага язычніцкімі пафасам”, паколькі пафас ёсць “эмацыянальнае сцверджанне ідэйнага пераканання”, а яны ў аўтара, безумоўна, героіка-хрысціянскія. Пры тым у даследчыка з Брэста не выклікае сумнення “язычніцкае светаадчуванне жыцця” — але то ж не пафас, не перакананні. І ён знаходзіць таму апраўданне: многія ж беларусы і па сёння (што ўжо казаць пра “зару хрысціянства” на нашых землях...) знаходзяць духоўную апору ў язычніцкіх каштоўнасцях, архетыпах, вераваннях. Згадаем Купалле, Каляды, Вялікдзень ды іншыя народныя святы. Яны жывыя ў нас і праз тысячу гадоў пасля хрышчэння Русі. А між тым царкоўны іерарх і перакананы хрысціянін Кірыла Тураўскі рашуча выступаў супраць ушанавання паганскіх ідалаў і культы. І ў той жа час вялікі суайчыннік як чалавек, які жыў у эпоху двухвер’я, у пазнанні Бога, людзей і свету абапіраўся не толькі на хрысціянскую традыцыю. “Як праўдзівы паэт, ён не мог заставацца безумоўна да традыцый народна-паэтычнага светаадчування, да язычніцкай стыхіі жыцця як сферы паэтычнага, грунтоўна “прапісаных”, занатаваных у архетыпах падсвядомасці і мастацкай інтуіцыі пісьменніка, — развівае думку Генадзь Праневіч. — А тую самую стыхію штохвілінна ўзнаўляла і жывіла сама прырода, яе буяныя жыватворчыя сілы, што запалалі

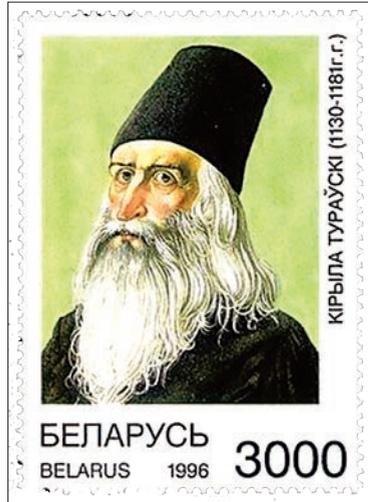

Фрагмент 6-метровага помніка Кірылу Тураўскаму ў Тураве. Скульптар Міхась Інькоў

аўтар, праўда, імкнецца трактаваць сімвалічна, у хрысціянскім духу.

Вось Генадзь Праневіч і пытае ў апанентаў: ну чым то не сведчанні пра кампрамісны, недагматычны, дыялектычна гнуткі характар літаратурнай эстэтыкі Кірылы Тураўскага, пра яго адкрытасць і чужасць да розных эстэтычных уплываў і тэндэнцый, пра здольнасць да мастацкага пераўвасаблення. “У гэтым сэнсе паміж Кірылам Тураўскім і невядомым аўтарам “Слова аб палку Ігаравым” няма практычна ніякай мяжы, — сцвярджае даследчык. — Больш за тое: пара звярнуць увагу, што ў аснове “Слова” і твораў Кірылы Тураўскага ляжыць супадаючая па многіх пазіцыях сістэма апорна-сэнсавых вобразаў і мастацка-светапоглядных прынцыпаў, паводле якіх разгортваецца сюжэт і выяўляецца ідэйны змест выдатнага помніка”. Даследчык упэўнены, што дамінаванне, перавага ў мастацка-вобразнай

Цікавы погляд у даследчыка з Брэста на знакі твора плач Яраслаўны. “Сэнс яе малення — загаварыць стаўшую раптоўна варожай перамагаючую язычніцкую стыхію, паспрабаваць дамовіцца з ёю на яе мове, пры дапамозе магіі старых язычніцкіх заклінанняў папярэдзіць страшную хаду падзей, схіліць іх на свой бок, — пранікае ў аўтарскую задуму даследчык. — Аднак толькі тады, калі ў абліччы язычніцкай стыхіі удаецца ёй разгледзець лік сонца-Хрыста, прыходзіць выратаванне і пачынаецца шлях духоўнага адраджэння Ігара, ягонае выбаўленне з язычніцкай цемры, якое завяршаецца сімвалічным вобразам зазяўшага над Рускай зямлёй сонца і шляхам героя да храма”. Прычым вяртанне героя ў Рускую зямлю Генадзь Праневіч разумее не проста як шлях з палавецкага палона, пераадоленне фізічнай прасторы, але найперш шлях духоўнага пакаяння за здзейсненае і новага прыўлашчвання

Паштовая марка

“Слова”. Хрысціянскія погляды і ўяўленні аўтара не такія экзальтаваныя і кідкія, як гарластая, што шалее і б’е праз край, шматаблічная язычніцкая стыхія. Сама духоўная прастора хрысціянства аказалася ў паэме абмежаванай, скукленай, як бы загнанай у куток. Але ў тым і праявіўся геній аўтара, які стварыў твор аб паражэнні русічаў-хрысціян ад полаўцаў-язычнікаў, якому ён надаў гіпербалічнае значэнне. Аўтар “Слова” распэньвае палавецкую пагрозу для Рускай зямлі як сусветную катастрофу — каб затым так жа геніяльна ператварыць заключную частку твора, дзе трыумфальна перамагае хрысціянская ідэя, у пераможную песню. Даследчык урэшце прыходзіць да высновы: “Можна ўявіць сабе, што зварот Яраслаўны да сонца-Хрыста, як і атаясамліванне з сонцам выбаўленага з язычніцкай цемры і духоўна прасветленага трагічным вопытам паражэння і палавецкага палону Ігара, і ёсць тая духоўная вышыня, якая разам з паняццямі рыцарскай славы і чэсці, каштоўнасцямі палітычнай і духоўнай аднасці ўсходніх славян вызначаюць асноўны змест “Слова”. Безумоўна, падобныя духоўныя, маральныя і эстэтычныя каштоўнасці, які і адпаведны лад паэтычнага мыслення і вобразнага успрыняцця свету, што мы знаходзім у сярэднявечнай паэме, былі не толькі надзвычай блізкія Кірылу Тураўскаму, але як бы складалі частку яго ўласнай асобы”.

Падрыхтаваў Іван Ждановіч

Такім выглядаў старажытны Тураў на пачатку XX стагоддзя

сабой усю прастору жыцця сярэднявечнага чалавека”. Як доказ таго ён прыводзіць фрагменты з славу тага твора Кірылы Тураўскага “Слова Кірыла мніха недостойнаго о поновлении вѣскресения...”, у якіх ён выдае гнеўны тырады супраць ушанавання язычніцкіх ідалаў і культы, а поруч — поўныя пачуццёвай язычніцкай экзальтацыі і захаплення карціны веснавага абуджэння прыроды, якія

структуры “Слова” язычніцкіх, паганскіх элементаў абумоўлены менавіта ідэйнай задумай і мастацкай канцэпцыяй твора — а зусім не ўласнымі рэлігійнымі перакананнямі ці сімпатыямі аўтара. Прычым рыцарскія ўяўленні ды хрысціянскі гуманізм падзвігаюць аўтара нават на ўшчуванне Ігара і Усевалада, якія, на яго думку, “нечестно одолесте, нечестно бо кровь поганую пролиясте”.

Рускай зямлі як адзінай і незаменнай айчыны, дзе здрадзе, міжусобіцам, сепаратызму князёў больш няма месца. Даследчык лічыць, што хоць разрыў з язычніцкай традыцыяй, шлях-паход Ігара да хрысціянскіх цнот і дабрачыннасцяў не акцэнтаваны ў паэме гэтак яскрава і тэндэнцыйна, як палітычная альбо рыцарская тэма, ды менавіта ён вызначае глыбінны духоўны і маральны змест

ПРАЕКТЫ

На таленты багатыя

Беларусы Алтайскага краю ўдзельнічалі ў імпрэзах Ночы музеяў у Барнауле

Па розных музеях свету ў суботу, 17 мая, праходзілі мерапрыемствы ў вячэрні, начны час. І актывісты Алтайскага краёвай грамадскай арганізацыі “Беларускае зямляцтва на Алтай” падумалі: чаму б і нам у такой цікавай справе не паўдзельнічаць! Пляцоўка пад задуму знайшлася, як і месца ў праграме музейнай ночы мясцовага музея “Горад”.

Што цікавага мы прадставілі? Песні, танцы, вершы... І самабытную майстрыху Ірыну Монцаву з яе інкрустацыямі саломкай па дрэве. Ды не проста прыгажосць паказалі, а майстар-клас правялі. Бо гэта ж цуд — бачыць, як са звычайнай саломкі нараджаюцца шэдэўры.

Зрэшты, пра ўсё па парадку. У цэнтры ўвагі ў беларускім блоку была вакальная група “Вячоркі”, якой кіруе Галіна Чарданцава. Мы далі невялікі канцэрт беларускай песні. І танцы былі. Дзяўчына на здымку, што вам дасылае — гэта наша спявачка і танцорка Аня Рыжкіна. Ёй 18 гадоў, 11 клас заканчвае, будзе паступаць у Алтайскую акадэмію мастацтваў і культуры. Яна і на фартэпіяна грае. Бабуля Ані — беларуска: калісьці, як і многіх з нас, вецер лёсу занёс яе з Бацькаўшчыны ў Алтайскі край. А вакальную групу “Вячоркі” беларускі стварылі пры Цэнтры вольнага часу і адпачынку сяла Баюноўскія Ключы Першамайскага раёна — кіламетраў за 40 ад Барнаула. Галіна Чарданцава харэограф па адукацыі, яна выдатна спявае ў гурце і сольна. Спяваем жа мы,

у асноўным пад баян, беларускія песні, рэпертуар досыць шырокі. Вакальны гурт ужо ведаюць і любяць у Алтайскім краі, хоць ён і не гарадскі.

Як кіраўнік беларускай суполкі на імпрэзе ў музеі я коротка расказала пра Беларусь, дзейнасць нашай арганізацыі. Чытала вершы Янкі Купала і Якуба Коласа. Крыху расказала і пра майстрыху Ірыну Монцаву, да творчасці якой быў вялікі інтарэс. Выстаўляліся ўнікальныя ўзоры інкруставаных шкатулак, можна было паглядзець на працу майстра, павучыцца цікавай справе. Ірына, у дзявоцтве па прозвішчы Папруга, прыехала на Алтай з Брэста гадоў 15 таму. Барнаўльскі хлопец Вячаслаў Монцаў быў у Беларусі ў камандзіроўцы — пазнаёміліся, узніклі цёплыя пачуцці. Ён паехаў на Алтай, а неўзабаве паклікаў яе да сябе. Пажаніліся, сыну Сашу ўжо 13 гадоў. Наша зямлячка ў Брэсце працавала на вядомай многім Фабрыцы сувеніраў разам з сястрой Нінай: яны блізныя. Ніна Уханова-Папруга і цяпер жыве ў Брэсце. А Ірына на Алтай займаецца мастацкім рамяством для душы, цяпер — у нашай суполцы. Маючы досвед працы на фабрыцы, Ірына ведае многія мастацкія рамёствы. Вось такі каштоўны ў нас ёсць чалавек!

На заканчэнне ж хачу дадаць словы ўдзячнасці ўсім, хто робіць газету “Голас Радзімы”, дасылае яе нам. Яна вельмі нам неабходная і карысная, чытаюць многія нашы суродзічы, хто ведае мову. З дасылі адзін нумар я пакідаю сабе, два адра-

На імпрэзе ў Барнауле выступае Аня Рыжкіна — спявачка і танцорка

зу ідуць “у народ” — і я не забіраю іх назад. З газеты даведваемся пра жыццё ў Беларусі, іншых суполках, часам ідэі цікавыя пераймаем.

Нядаўна мы віталі з караваем, песнямі жаночую каманду па хакеі на траве з Мінска. Хварэлі за беларусак і за тое, каб перамагла дружба

паміж Мінскам і Барнаулам.

Гэтымі ж днямі я збіраюся ў Гродна, на Фэстывалі нацыянальных культур — як госця ад Алтайскага краю. Білеты, дарэчы, ужо набыла. Буду рада сустрэчы з Бацькаўшчынай.

Сафія Антоненка, г. Барнаул

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Тут сустракаюцца родныя людзі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Без нашага Беларускага дома ёй цяжка сабе ўявіць культурнае жыццё горада. Спадарыня Элеанора ўручыла падзячныя граматы Вячаславу Пятрову, Веры Кохан, Таццяне Піменавай — кіраўнікам адпаведна “Купалінкі”, “Лянка” і “Ластавак”.

У розныя гады ЦБК узначалі Васіль Сямёнаў, Аляксандр Рудзь, Аляксандр Кохан, Барыс Іваноў. На сцэне першыя трое згадвалі былое, жадалі росквіту Беларускаму дому. Шмат цёплых слоў казалі нам кіраўнік Цэнтра латышскай культуры Рэгіна Османэ, кіраўнік Цэнтра рускай культуры Гераіда Багданава, кіраўнік Цэнтра польскай культуры Жанна Станкевіч, кіраўнік арт-цэнтра М. Рагко Аляксей Буруноў.

Лідар беларускага таварыства “Уздым” Валерый Амбросаў, сустаршыні Людміла Сінякова і Вольга Паўловіч выказалі падзяку думе за фінансавую падтрымку суполкі, якая гатова і далей супрацоўнічаць з ЦБК на карысць беларускай культуры. А музычны падарунак Беларускаму дому паднеслі выхаванцы надзельнай беларускай школы “Вясёлка”.

Нас віншавалі кіраўнікі беларускіх суполак з Рыгі, Екабпілса, Краславы, Дагды, Лудзы, Ліваны, з літоўскага Вісагінаса. Будзем супрацоўнічаць! Падтрымалі нас і прадстаўнікі розных этнасуполак горада

“Беларусь паглядае: як жа тут мы жывём./ Нас збірае, яднае Беларускі наш дом...” — гэта радкі з гімна на словы паэта Станіслава Валодзькі. Ім і завяршыўся канцэрт, які, дарэчы, адкрыў майскія Дні славянскай культуры ў Даўгаўпілсе.

Жанна Раманоўская, кіраўнік Цэнтра беларускай культуры, г. Даўгаўпілс

СПАДЧЫНА

Іван Іванавіч

У мінскім метро ды ў іншых грамадскіх месцах з’явіліся інфармацыйныя шыткі, шыльды, указальнікі з нязвычайнымі для многіх надпісамі: лацінскімі літарамі па-беларуску

Літары, як вядома, усяго толькі знакі, каб запісваць словы. Ёсць і сістэмы знакаў для запісу музыкі. У кірылічных шыфтах напісанне літар з цягам часу змянялася: тое добра бачна на старых абразках. А паспрабуйце без спецыяльных ведаў прачытаць, што пісаў Францыск Скарына пад сваімі травюрамі амаль 500 гадоў таму... Ёсць арабская вязь, на якой таксама пісаліся кнігі на беларускай

зямлі: так званыя кітабы. Арабы іх не зразумеюць — бо словы на старонках запісаны беларускія. А беларускія татары, хто ведае арабскі шыфт і нашу мову, чытаюць даўнія тэксты.

Доўгі час на нашых землях пісьменныя людзі выкарыстоўвалі як лацінскі шыфт, ці лацінку, так і кірылічны — кірыліцу. Пра тое варта памятаць, каб адэкватна ўспрымаць новаўвядзенні. Бо калі не ведаць аичинную гісторыю, то лацінка можа падацца штучнаю, чужою. Вось і на пасяджэнні ў Мінгарвыканкаме сёлета абмяркоўвалі: ці быць нацыянальнай лацінцы ў метрапалітэне? Можа, лепш рабіць пераклады назваў вуліц, плошчаў, станцый метро на англійскую мову з рускай?

Ігар Капылоў, старшыня Нацы-

Не чужая лацінка

янальнай тапанімічнай камісіі пры Акадэміі навук, член тапанімічнай камісіі пры Савеце міністраў, перакананы: варта выкарыстоўваць менавіта беларускую лацінку. “У ААН ёсць абавязковае патрабаванне да кожнай краіны: мець свой варыянт лацінкі, паводле якога перадаюцца ўласныя назвы геаграфічных аб’ектаў, — тлумачыць вучоны. — Гэта патрэбна, каб ва ўсіх міжнародных дакументах аднастайна перадаваліся геаграфічныя назвы. Тыя краіны, якія карыстаюцца лацінскай графікай, праблем не маюць. А дзе не маюць лацінскай графікі, абавязаныя распрацаваць сваю сістэму лацінкі для перадачы ўласных геаграфічных назваў”.

Цяпер і Кітай, і Японія, і Карэя, і арабскі свет распрацавалі такую сістэму, як і іншыя краіны. І ў Расіі, і ва Украіне ёсць такія графікі. Але, звяртае ўвагу вучоны, у адрозненне ад гэтых краін, у нас ёсць свая традыцыйная лацінка, на якой пісалі творы Якуб Колас, Янка Купала, Францішак

Багушэвіч. На лацінцы выходзіла ў пачатку XX стагоддзя газета “Наша ніва”. Беларуска лацінка мае даўнюю гісторыю: з XV стагоддзя многія помнікі пісьменства на старажытнабеларускай мове пісаліся менавіта на лацінцы. Спачатку беларуская лацінка грунтавалася на польскім варыянце, але да XX стагоддзя выпрацаваны і нацыянальны варыянт, адрозны і ад польскай, і ад чэшскай. “Гэтая лацінка прайшла апрацаваную і разглядалася ў Нью-Ёрку групай экспертаў па геаграфічных назвах, — прадаўжае Ігар Капылоў. — Канферэнцыя ААН па стандартызацыі геаграфічных назваў улетку 2012-га, у рабоце якой удзельнічала і дэлегацыя беларускага МЗС, ухваліла наш варыянт лацінкі і рэкамендавала для міжнароднага выкарыстання”.

Нацыянальная лацінка ў Беларусі прынята ў 2000-м, а ў 2007-м была і новая рэдакцыя. “Тады прынялі дакумент “Інструкцыя па транслітэрацыі геаграфічных назваў Рэспублікі Бе-

ларусь літарамі лацінскага алфавіта”, — удакладняе Ігар Капылоў. — Натуральна, інструкцыя прайшла ўзгадненні са шматлікімі ведамствамі, міністэрствамі ўнутраных спраў, замежных спраў, Акадэміяй навук, Дзяржкамтэстам па маёмасці. На базе інструкцыі выданыя нарматыўныя даведнік “Назвы населеных пунктаў Рэспублікі Беларусь” (6 тамоў). Ён абавязковы для выкарыстання мясцовымі і рэспубліканскімі органамі кіравання. Усе геаграфічныя назвы перадаюцца там і нацыянальнай лацінкай”. Чаму так? Бо ў англійскай сістэме, як кажуць, гукі з літарамі не сябруюць, і яна не дае магчымасці недвухсэнсоўна аднавіць арыгінальнае напісанне. Скажам, ёсць пяць варыянтаў транслітэрацыі назвы “Віцебск” на англійскай лацінцы. А для некаторых беларускіх прозвішчаў існуе аж 12 варыянтаў. І менавіта таму лепш нам і тут трымацца за роднае, каб не згубіцца, не растварыцца ў вялікім свеце.